

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
's-GRAVENHAGE

L 20

200

B-ex.

LANDBOUW-ECONOMISCH
INSTITUUT
CONRADKADE 175
DEN HAAG

VERSLAG VAN EEN VERGADERING OVER BEDRIJFSECONOMIE IN DE LANDBOUW IN
WEST-DUITSLAND

De vergadering was uitgeschreven door het "Hauptverband der Landwirtschaftlichen Buchstellen und Sachverständigen e.v." en werd gehouden in Travemünde an der Ostsee.

Een dergelijke vergadering wordt jaarlijks gehouden en is enigszins te vergelijken met de Nederlandse landbouwweek.

De vergadering werd gehouden op 6 en 7 juni 1963. Circa 500 deelnemers waren op de vergadering aanwezig. De deelnemers waren geïnteresseerden uit verschillende sectoren, namelijk boekhoudbureaus, ministeries, onderzoekinstellingen, landbouworganisaties, universiteiten, bankinstellingen, industrie en tevens een vrij groot aantal landbouwers. Vooral deze laatste categorie trad in de discussies naar voren en gaf hiermede een goede vergelijking van de theorie met wat er in de praktijk onder de Westduitse boeren leeft. De inhoud van de voordrachten was in het algemeen sterk op de praktijk van de landbouw gericht.

Een afschrift van de brief die het "Hauptverband" aan het L.E.I. richtte met de uitnodiging voor deze vergadering is in bijlage I opgenomen. Hierin is tevens de betekenis van deze overkoepelende organisatie van boekhoudbureaus in de landbouw nader omschreven. Opgemerkt zij, dat door mij niet werd deelgenomen aan de excursie en studiereis, die eveneens tot het program van deze vergadering behoorden.

In bijlage II is een afschrift gegeven van het "Tagungsplan" waarin onder meer opgenomen waren de namen van de inleiders en de behandelde onderwerpen.

Verder ontving elke deelnemer een boekje met de namen van de deelnemers en de instelling die door hem werd vertegenwoordigd.

Bij de opening van de vergadering heette de voorzitter van genoemde organisatie o.a. verschillende buitenlandse gasten onder wie schrijver dezes, welkom. Met de volgende buitenlandse gasten volgde een nadere kennismaking:

Frankrijk: Seigneurin, Fed. Nat. Org. de Gestion Agricole, Parijs	
Denemarken: K. Möller, Deense L.E.I.,	Hammerum
Italië : prof.dr. Giorgi, Universiteit,	Perugia

2207200

De organisatie van de vergadering kan bijzonder geslaagd worden genoemd.

In het hiernavolgende wil ik mij bepalen tot de inhoud van de verschillende inleidingen.

6 juni "Neuorientierung der Landwirtschaftlichen Betriebs- und Marktwirtschaft" door staatsecretaris Hüttebräuker van het Ministerie van Landbouw.

In deze inleiding werd duidelijk gesteld dat de Duitse landbouwer tot verdere mechanisatie moet komen. De bedrijfs-onderdelen dienen in omvang te worden uitgebreid om deze mechanisatie rendabel te maken. Een mechanisatie leidt dan tevens tot een vereenvoudiging van het bedrijfsplan. In de akkerbouwsector betekent dit een bouwplan met minder gewassen. In de veehouderij zal het aantal dieren per man moeten worden vergroot.

Deze ontwikkeling vereist een groter vakmanschap van de ondernemer. Er werd gesteld dat men zich als landbouwer dient te bezinnen op zijn vakbekwaamheid en op grond hiervan zijn keuze voor een bepaalde sector moet laten afhangen. Er werd gesteld dat bij gemis aan vakbekwaamheid men beter nu de landbouw kan verlaten, eventueel met steun van bepaalde sociale fondsen, dan op de oude voet doorgaan. Dit laatste zou een verpaupering van de Duitse landbouw gaan betekenen. Om ook internationaal mee te kunnen, dient men als ondernemer bereid te zijn vergaande beslissingen te nemen ten aanzien van de produktierichting en produktieomvang.

Een vereenvoudiging van het bedrijfsplan werd noodzakelijk geacht.

Wat is een groot en wat is een klein bedrijf? Een vraag die slechts moeilijk uit de verf kwam. Er werd gesproken over een bedrijf van 10 ha als de grens tussen een groot en een klein bedrijf. De afvloeiing van arbeidskrachten dienden vooral op de bedrijven < 10 ha te geschieden. Aan het slot van de inleiding kwam spreker tot bepaalde maatstaven waarnaar gestreefd

moet worden, zoals het arbeidsinkomen per man, dat minstens 12000 DM moet bedragen en verder een aanduiding van het aantal "Eindheitswert" per man, dat vertaald kan worden in produktie-eenheden 1) per man.

In de discussie kwam men hierop terug en men vroeg bij het prijsbeleid en het structuurbeleid van de overheid met het bovengeschetste rekening te houden. Tevens vroeg men een uitspraak over de gewenste efficiënte bedrijfsomvang. Men stelde, met name bij de subsidies voor vernieuwing en verbetering van veestellingen, hiermede rekening te houden en dat geen subsidies verleend moeten worden aan bedrijven, die bijvoorbeeld kleiner zijn dan een bepaald aantal ha.

De voorzitter stelde het rondabel-zijn van de investeringen als doorslaggevende maatstaf, zonder hierbij echter het optimale of gewenste punt van de produktieomvang te noemen.

Het richten van de produktie naar de vraag werd door in-leider noodzakelijk geacht. Met de wensen van de consumenten wordt te weinig rekening gehouden. Kwalitatief mankoerde er blijkbaar wat aan de produktie. Een oplossing zag spreker hoofdzakelijk in een nauwere samenwerking van de landbouwers bij de afzet van de produkten (coöperaties).

Opmerkelijk was dat de Nederlandse boer zowel bij de aanpassing van zijn bedrijf als bij de verdere verwerking van zijn produkten in coöperatief verband ten voorbeeld werd gesteld. Dit bleek mij trouwens ook uit gesprekken, waarbij eens werd gesteld dat men in Nederland deze zorgen niet kende. Mijn indruk was dat in Duitsland deze zorgen t.o.v. Nederland groter zijn. Allereerst is het aantal bedrijven, geografisch gezien, veel groter dan in Nederland. Verder zijn er in verhouding in Duitsland meer te kleine doch ook meer zeer grote bedrijven. Deze laatste vallen buiten discussie zodat alleen de groep te kleine bedrijven de relatief grotere zorgen geven. De indruk van te kleine bedrijven kreeg ik zelf door de vele vrouwenarbeid op het land en de kleine percelen.

1) Gebaseerd op de totale geldopbrengsten.

6 juni "Braucht der Bauer wirklich eine Buchführung?" door Landwirt Goldhagen Mdb.

Deze inleiding was politiek getint en meer bestemd voor de eregasten van het Ministerie van Landbouw en het Ministerie van Financiën. De spreker ging in op de noodzaak tot herziening van bepaalde belastingen, zoals Umsatzsteuer en wijziging in de normen voor "Einheitswert".

Er bestond geen verschil van mening over het feit dat een boer werkelijk een boekhouding nodig heeft.

7 juni "Wandlungen der Betriebsorganisation bei hohem Lohnniveau" door prof. dr. Andreae.

Deze inleiding werd geïllustreerd met veel grafieken door middel van een diaprojector.

De veranderingen in de bedrijfsorganisatie werd in deze inleiding geschetst tegen de achtergrond van de mogelijkheden, die voor elk van de sectoren verschillend zijn.

Allereerst is aandacht gevraagd voor het aandeel van de arbeidskosten in de geldopbrengsten. Een toeneming van de opbrengsten doet dit aandeel relatief dalen. Een verhoging van de geldopbrengsten is daarom van belang omdat deze de betekenis van de arbeid verkleint. Dit geldt in het bijzonder bij een stijgend loonniveau.

Opbrengstverhoging is te bewerkstelligen door aanwending van meer grondstoffen zoals meststoffen en veevoer. De prijsverhouding tussen arbeid en grondstoffen werd in een reeks van jaren gegeven, waaruit bleek dat de grondstoffen relatief goedkoper zijn. Bij aanwending van meer grondstoffen werden de meerkosten en de meeropbrengsten grafisch weergegeven ten einde de optimale produktieomvang (rentabiliteitsoptimum) aan te geven.

De vervanging van arbeid door werktuigen vormde een afzonderlijk onderdeel. Duidelijk werden de mogelijkheden geschetst van een arbeidsbesparing bij een grotere produktieomvang.

Grafieken werden getoond over het verloop van de arbeidsbehoefte per hen, per mestvarken, per zeug en per melkkoe bij een verschillende bedrijfsomvang. Deze grafieken vertonen een zelfde beeld als die, welke voor Nederlandse omstandigheden bekend zijn. Hier werd echter met verhoudingsgetallen gewerkt.

De mogelijkheden en de ruimte die er voor een mechanisatie bestaan bij een verschillende produktieomvang en bij de verschillende produktierichtingen werden nader met grafieken aange- toond. In die sectoren met een laag percentage arbeid van de geldopbrengsten is uiteraard weinig te substitueren.

Het was geen verrassing dat in de veehouderij de mechani- satie ook leidde tot uitbreiding van de produktieomvang. De mo- gelijkheden die er potentieel zijn om de bedrijven aan te passen kwa- men duidelijk in deze inleiding tot uitdrukking.

Bij de discussie kwam met zeer veel nadruk naar voren dat de vakbekwaamheid van de ondernemer het knelpunt vormt bij deze aanpassing. Er werd dan ook niet alleen gesproken over de bekende produktiefactoren grond, kapitaal en handenarbeid, maar bovendien en in het bijzonder over vakbekwaamheid.

Gezien de vrij grote noodzakelijke veranderingen in be- drijfsstructuur zou dit voor veel landbouwers gevolgen hebben. Men stelde als alternatieve mogelijkheid afvloeiën of aanpassen. De voorzitter stelde, dat met hoog ontwikkelde landen moest worden geconcurrereerd.

Volgens schrijver dezès moet de akkerbouwer in Nederland voor bepaalde produkten wel degelijk met onderontwikkelde ge- bieden concurreren. De oliehoudende zaden, zoals koolzaad, komen daarom nagenoeg niet in het Nederlandse bouwplan voor.

In Duitsland viel mij in dit verband in het oog dat er vrij veel percelen koolzaad waren. Het bleek dat dit gewas ca. 13% uitmaakt van het bouwplan, omdat het goed past in de vruchtwisseling en even rondabel is als een graangewas. De prijs van koolzaad ligt dan ook op 60 à 70 DM. De margarine- industrie is verplicht tot bijmenging van binnenlandse olie.

7 juni "Die Verfassungswirklichkeit der Bundesrepublik" door prof. dr. Eschenburg.

Een filosofische beschouwing over de democratie of wel de macht van de helft plus een. Een historische beschouwing waarbij de economie als een gevaar voor de goede werking van de democratie werd afgeschilderd.

Inleider bleek een groot voorstander van het Engelse tweepartijenstelsel. Een meer-partijenstelsel zag hij als een verzwakking van de regeringskracht.

Ook het leiderschap werd door hem bekeken tegen de achtergrond van partij en regering. De economisch onafhankelijke leider die geen hiërarchische bindingen heeft. Ook de democratie vereist krachtige leiders, waarbij hij bondskanselier Adenauer als het voorbeeld van de goede leider afschilderde.

Tegen deze achtergrond schetste hij vervolgens de moeilijkheden die men als belangengroep moest onderkennen om bepaalde wensen in organisatie of regering vervuld te krijgen.

Op deze inleiding volgde geen discussie.

In zijn slotbeschouwing stelde de voorzitter dat een lichaam zonder zenuwstelsel, om pijnprikkels te signaleren, ten onder zal gaan. Het is onze taak met behulp van de boekhoudingen een zenuwstelsel in de landbouw in te bouwen, waardoor een "Schmerzempfindliches Apparat" ontstaat ten dienste van overheid en landbouworganisatie, zodat met dit apparaat de pijnen naar de hersens kunnen worden doorgescind tot behoud en genezing.

's-Gravenhage, 3 juli 1963

J. Hoornweg

HAUPTVERBAND
DER LANDWIRTSCHAFTLICHEN BUCHSTELLEN UND SACHVERSTÄNDIGEN E.V.
Hauptgeschäftsführer

An das

Landbouw-Economisch Instituut 53 Bonn
- Farm Economics Research Section Maargasse 2 - Telefon 53841 - 43
S - Gravenhage /Niederlande

Tag 14.5.1963 bu-sch.

Sehr geehrte Herren!

Unser Verband ist seit 3 Jahrzehnten der ideelle Träger des Buchführungsgedankens in der Landwirtschaft Deutschlands. Ihm sind in Westdeutschland rund 350 Landwirtschaftliche Buchstellen angeschlossen, in denen rund 2000 Menschen arbeiten, um für ca. 30.000 landwirtschaftliche Betriebe die Bücher zu führen.

Wir haben das Bedürfnis und daher auch den Wunsch, mit den Organisationen benachbarter Länder und Gebiete ins Gespräch zu kommen und in ihm zu bleiben. Gewiss haben wir schon in vielen europäischen Ländern langjährige, zum Teil jahrzehntelange, freundschaftliche Verbindungen, aber es gibt nichts, was sich nicht verbessern liesse. Aus diesem Grunde erlauben wir uns, Sie darauf hinzuweisen, dass wir unsere diesjährige Hauptversammlung, verbunden mit einer landwirtschaftlich-betriebswirtschaftlichen Vortrags-tagung am 6. und 7. Juni im neuen Kursaal in Travemünde an der Ostsee abhalten. Sollte es Ihnen möglich sein, uns mit Ihrem Besuch zu beehren, so würden wir uns sehr freuen, und wir erlauben uns, Sie hiermit einzuladen. In der Anlage fügen wir einen Prospekt unserer Tagung bei, deren Vortrags-themen Sie hoffentlich auch interessieren. Anschliessend an unsere Tagung findet noch eine 8-tägige Studienreise durch Dänemark und Südschweden statt, zu der wir Sie ebenfalls recht herzlich einladen (s.Anlage).

Auf diese Art und Weise würde Ihnen die Möglichkeit geboten, landwirtschaftliche Buchstellen in Dänemark und Schweden und in Deutschland zu sehen; die besten und grösseren landwirtschaftlichen Buchstellen Westdeutschlands liegen auch im nördlichen Raum.

Mit dem Ausdruck meiner vorzüglichen Hochachtung, habe ich die Ehre zu sein

Ihr sehr ergebener

w.g. H. Burchardi

TAGUNGSPLAN

Donnerstag, den 6. Juni 1963

- 14.00 Uhr Eröffnung der Vortragstagung durch den
Verbandspräsidenten
Prof. Dr. Niehaus, Bonn
- 14.30 Uhr Staatssekretär Hüttebräuker,
Bundesministerium für Ernährung,
Landwirtschaft und Forsten
"Neuorientierung der landwirtschaftlichen
Betriebs- und Marktwirtschaft"
- 15.30 Uhr Landwirt Goldhagen MdB
Mitglied des Finanz- und Steuerausschusses
des Bundestages
"Braucht der Bauer wirklich eine
Buchführung?"
- 16.15 Uhr Diskussion der Vorträge
- 20.00 Uhr Geselliges Beisammensein

Freitag, den 7. Juni 1963

- 9.30 Uhr Prof. Dr. Andreae
Institut für landwirtschaftliche
Betriebslehre an der TU Berlin
"Wandlungen der Betriebsorganisation bei
hohem Lohnniveau"
- 10.30 Uhr Diskussion, eingeleitet von Herren der
Wirtschaftsberatung und Wissenschaft
- 15.00 Uhr Prof. Dr. Eschenburg,
Rektor der Universität Tübingen
"Die Verfassungswirklichkeit der Bundes-
republik"

Sämtliche Veranstaltungen finden im Kursaal statt.

Tagungsbüro: Rezeption des Kursaals, Tel.: 3156

Sonnabend den 8. Juni 1963

- 8.00 Uhr Eintägige Exkursion durch Ostholstein.
Achtstägige Studienreise durch Dänemark,
Südschweden und Schleswig-Holstein.